

fotó: Végel Dániel

AZ ÉPÍTÉSZEK SZELLEMI MESTER- EMBEREK

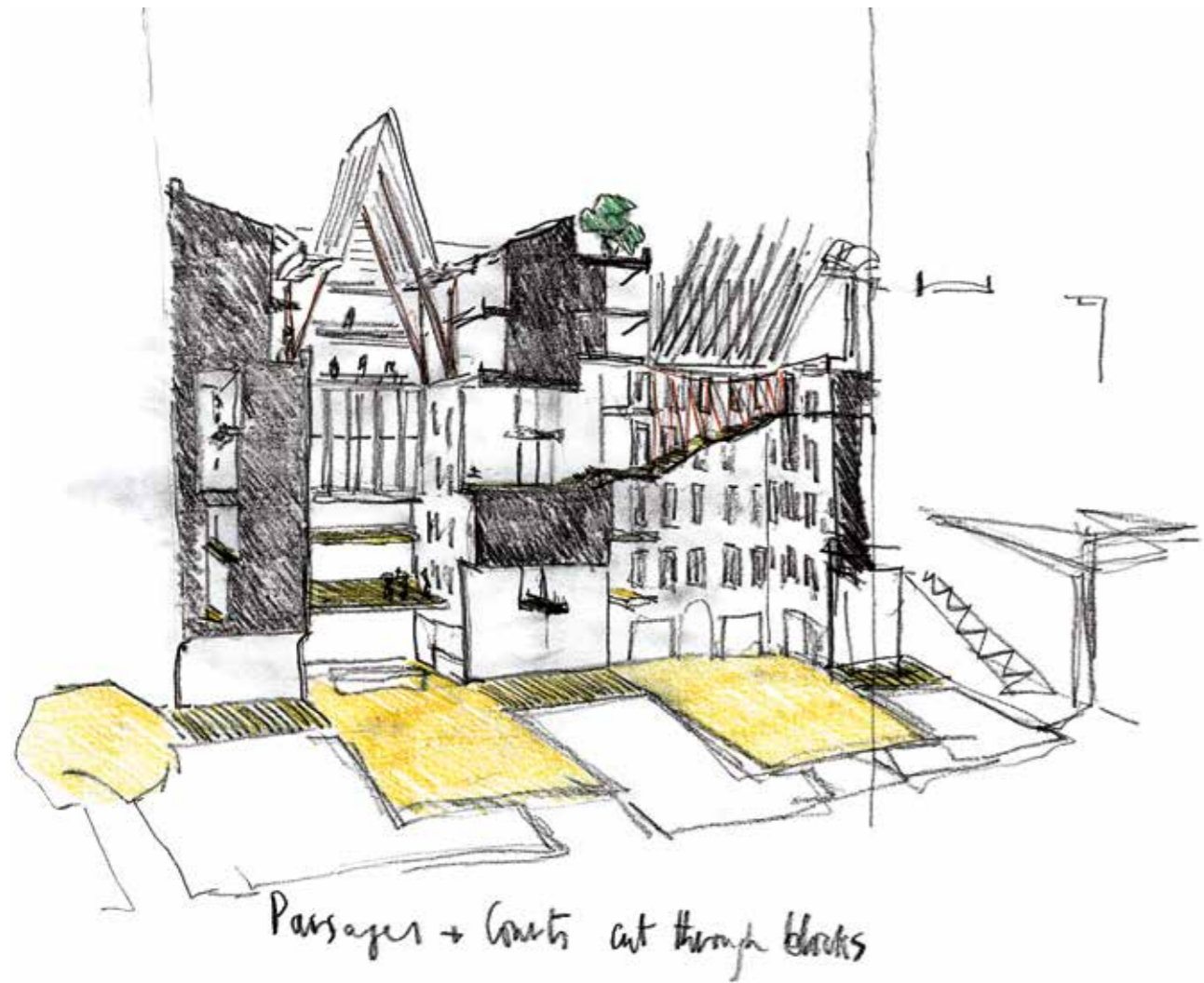
A TAVALY KÉSZÜLT INTERJÚNK ABBAN A PILLANATBAN SZÓLTOTTA MEG A CEU ÚJ CAMPUSÁNAK ÉPÍTÉSZ TERVEZŐIT, AMIKOR A SZERKEZETÉPÍTÉS UGYAN LENDÜLETESEN HALADT MÁR, DE AZ ÉPÜLET IGAZI ÉRTÉKEI MÉG NEM VOLTAK ÉRZÉKELHETŐEK A KÜLSŐ SZEM SZÁMÁRA. MOST ÚJRA ITT VAGYUNK ÉS KÉT CSODÁLATOS EMBERREL BESZÉLGETÜNK ARRÓL, AMI IMMÁR VALÓSÁG. SHEILA O'DONNELL ÉS JOHN TUOMEY VÁLASZOLT KÉRDÉSEINKRE.

Martinkó József: Miként kezdődött az együttműködés önök és a CEU között?

John Tuomey: Az első látogatásunkkor csak ezt a környezetet tekintettük meg, de a pályázat második szakaszában visszatértünk ide, hogy alaposabban tanulmányozzuk a várost. Érdekes, hogy látogatóként néha újfajta módon látja az ember a megszokott dolgokat. Mivel az udvarok és folyosók rendkívül határozott karaktert adnak a városnak, úgy döntöttünk, nincs szükségünk ötletekre, mivel Budapest maga adta az összes ötletet, mi pedig egyszerűen megpróbáltuk Budapestet a projekt otthonává tenni, és még budapestiesebbé varázsolni az épület hangulatát. Nagyra értékeltük a hely őszinte karakterét. A pályázat első részében az ügyfelek meglepődtek azon, hogy nem mutattunk külső látványterveket. Ehelyett csak az egyes részek közti összefüggésekről és az azokat összekötő átjárókról beszéltünk. Valószínűleg ezért kérték, hogy gondoljuk át újra az egészet. Megértették, mit mondtunk, de nem tudták elképzelni, hogy milyen lesz. Vagyis meglehetősen elméleti megközelítést alkalmaztunk. Sheila O'Donnell: Amikor korábban történelmi épületekkel dolgoztunk, nagyon élveztük a „párbeszédet” a régi és az új építészlet között, továbbá, hogy miként képesek a régi dolgok fantasztikus hangulatot kölcsönözni egy helynek. A kettő kombinációja különösen izgalmas, ezért úgy éreztük, hogy tudjuk, mit akarunk, de mint John is említette, ekkor még nem képekké akartuk bemutatni az elképzelésünket, hanem ötletek formájában, és idővel az ügyfelek elfogadták ezt. Később megtudtuk, hogy például az egyik amerikai cég csak a homlokzatokat őrizte volna meg itt és a Nádor utcában, és mindent lebontott volna közöttük, egy nagyméretű átriumot kialakítva az ekként kapott térben. Mi azonban úgy véltük, hogy a meglévő épületek részletgazdagsága és a látvány összetettsége, kombinációjuk adták a karakterük egy részét, ám eközben a leghatározottabb érzésünk azt volt, hogy az Egyetemet nyitottabbá kell tenni, és kapcsolatokat kell kialakítani benne. Ez volt a legelső gondolatunk, és tudtuk, hogy egy viszonylag új épületet le kell majd bontanunk, majd újjáépítenünk, mert jóval nagyobb előadóteremre van szükség. Ez a különbség pedig az utca arculatában is meg fog nyilvánulni.

Mi volt az első benyomásuk, amikor meglátták az eklektikus környezetet? Mit gondoltak a Parlament vagy a Duna közelségéről?

JT: Azt, hogy időt kell hagynunk ahhoz, hogy Budapest felfedezésének élménye leülepedhessen bennünk. Iskoláskorunkban Európa-térképeket kellett rajzolgatnunk, rajtuk a Dunával, így fel kellett fogoznunk, hogy az tényleg itt van az orrunk előtt. Az utca végén egy teljesen szokványos épület áll (az egyetem kapuja, a 9-es szám alatt) és felmerült bennünk, hogy tengelyt képezhetnénk a Dunával, ám azt mondták nekünk, hogy ez egy csekély forgalmú utca, így ennek valószínűleg nem lenne jelentősége. Mi azonban eltökéltek voltunk, hogy az épület részévé tegyük azt az utcát. Azon a szinten, ahol most a könyvtár bejárata és a hallgatói kávézó található, megpró-

báltkuk azt elérni, hogy tényleg úgy tűnjön, mintha az utca tovább folytatódna az épületbe, és a könyvtár az utca egyik üzlete lenne. Tettük ezt azért, mert, ahogy mondtuk, megpróbáltuk visszahozni az Egyetemet a városba, a várost pedig az Egyetembe. Rengeteg hagyományos épület homlokzatán vannak erkélyek, ahova az emberek kiállhatnak, és mindegyik remek budapesti épületben található csigalépcső is. Amikor legelőször idelátogattunk, a Gerlóczy Cafe and Rooms de Luxban szálltunk meg, ahol a szálloda recepció pultja össze van kötve a csigalépcsővel. Úgy gondoltunk, hogy ide is feltétlenül kell egy ilyen építészeti elem. SO: Ahogy az itteni recepció kapcsolódik a csigalépcsőhöz, az egyféle utalás a Gerlóczy Kávéháza, annak kicsiny pultjával és ajtajával. Az ember tudja, hogy a recepció pult mögötti kis ajtó a csigalépcsőhöz vezet. Mondhatjuk, hogy ez afféle költői szándékot takar, visszatérközni Budapestet vagy újraértelmezi a karakterét. A kezdeti időszak rendkívül eseménydús volt: az első pár hónap során több mint ötven megbeszélést tartottunk a különböző felhasználói csoportokkal. Ez azt a célt szolgálta, hogy legyen idő kidolgozni és véglegesíteni a feladatot, s egyben arra is időt adott, hogy megismerhessük a várost, és beépíthessük a terünkbe. Vagyis nem egyfajta kész tervvel érkezünk, mondván, hogy „tessék, itt a megoldás”, hanem volt egy stratégiánk, ami nem sokat változott a projekt ideje alatt. Miközben alakult a terv, lehetőségünk nyílt jobban megismerni a várost és felfedezni a kedvenc épületeinket. Ám nem is annyira egy-egy épület fogott meg minket, hanem a karakterükben rejlő szabadság, ahogyan az erkélyekkel és párkányukat beleolvadnak a környékbeli utcákba. Megjelenésükben masszívak, emellett nem sík jellegűek, ezért is alkalmaztunk tagolt homlokzatot, mintegy folytatva ezt a dialógust. Szerettük volna, hogy jobban kilépjen a homlokzat a sík elé, de az építési szabályzat nem engedi, hogy az épület túlnyúljon az utca vonalán, ami furcsa, mert a régi épületek pont ezt teszik. Rengeteget tárgyaltunk a műemlékvédelmi hatóság embereivel, akik először ódzkodtak a terveinktől, mert határozott elképzelésük volt arról, miként működhetnek a kortárs épületek a városban, ezért néhány helyen módosítottunk a terveken. Ezután rendkívül pozitív lett a hozzáállásuk, és végül jó együttműködés alakult ki közöttünk. JT: Mindegyik új épület kőből készült, de a kivitelező kezdetben azt mondta, hogy azt Horvátországból, Kínából vagy Portugáliából kellene hozatnunk; mi azonban kértük, hogy vigyen el minket oda, ahonnan a helyileg használt kő származik.

zük. Hihetetlen volt: a kőfejtő maga is egy épületnek tűnt. Ekkor kitaláltuk, hogy az épület egészét kőből fogjuk kialakítani, ezért szögletes itt minden, levágások nélküli, csupa robusztus éllel. Remélem, hogy ahogyan majd idővel kopik, a háttér részévé fog válni. Roppant érdekes, amit a Parlament közelségének jelentőségéről kérdezett, mert nekünk valójában nincsenek emlékeink a városról, ezért nem szimbolikusan tekintünk rá, hanem városképként. Ez a város egy rendkívüli alkotás. Még azt sem tudjuk pontosan, mikor születtek ezek az épületek, egyszerűen érzékeljük a jelenlétüket, és inkább átéljük, mint értjük őket. Ezt lehet úgy felfogni, mint egy kívülről való hozzáállást, de kiváltságként is értelmezhető. Az ember idejön, és tényleg értékelni tudja a dolgokat, anélkül, hogy pontosan értené azokat. Olyan ez, mint amikor hallgatunk valamit.

Úgy gondolom, hogy ennél az épületnél a homlokzat különösen összetett: ez egy többhomlokzatú épület. Még az épületen belül is találunk homlokzatrétegeket.

JT: Igaza van: beszéltünk a városképről, és hogy azt próbáltuk elérni, hogy mindez az épületen belül is folytatódjon, mintha bent is az utcán sétálna az ember. Az új nyitott terekre, melyeket kialakítottunk, átjáróként és udvarokként tekintettünk. SO: Úgy tekintünk erre, mint egy közterületre, ahol az épület egyfajta nyilvános homlokzat, melyet az Egyetem közösségi térként kezel: bárki bejöhethet ide és betérhet a kávézóba vagy a hallgatói kávézóba, nem úgy, mint korábban. Minap éppen a rektorral beszélgettünk, aki elmondta, hogy reményei szerint az új épület építészete az Egyetem működését át fogja alakítani. Ez a mi szándékunk és egyúttal a kapott feladat része is volt.

A projekt kapcsán gyakran szó esik egy úgynevezett kézműves minőségről, tudásról is.

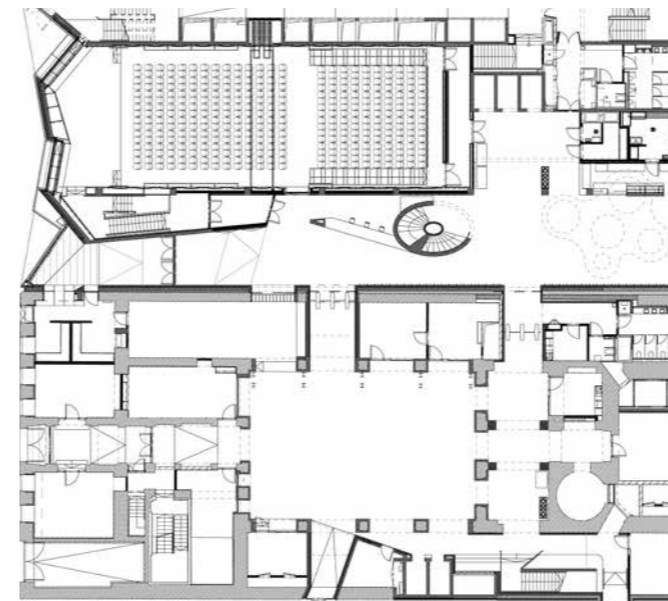
JT: Úgy is fogalmazhatunk, hogy az építészek szellemi mesteremberek, gondolatok fordítói. Az építészet egyben egyfajta filozófiai állásfoglalás is, ám véleményünk szerint ez önmagában nem sokat ér, ha nem társul hozzá mesterségbeli

tudás. Számunkra az érdekes az építészetben az, hogy átlépi a határt az álom és a konkrét valóság között. Ezért nem akarunk pusztán megtervezni egy épületet, majd magára hagyni azt. Látni akarjuk, ahogy megépül. Ezért beszélünk szilárd kőről vagy tégláról, vagy arról, hogyan készült a lépcsőház betonja. Ezt úgy lehet elérni, ha minden egyes munkás érzi, hogy tudása legjavát adja. Mi csak azt várjuk el, hogy mindenki a maximumot hozza ki magából, és azért erőltetjük ezt, hogy mindenki büszke lehessen majd a saját munkájára. Ebből születik - bár divatjamúlt -, de a megbízható és tartós, személyes részvétel érzése. Nem a hatást keressük, hanem azt a mély érzést, mely az alkotásból fakad. SO: A téglá és a beton, az épület szerkezete sok helyen egyúttal a burkolat is, mint például a csigalépcsőnél, ahol az alatta látható faburkolat egyben az épület szerkezeti eleme. Ez is egyfajta mesterségbeli tudás. Néha kezdetben nehéz megértetni a beton fontosságát, amiről azt gondolják, mindegy, hogy milyenre sikerül, úgyszintén lesz takarva, azonban a betonszerkezetnek nagyon jó minőségűnek kell lennie, mert az lesz a legelső, ami fogadja a látogatót az épületbe belépve. A mesterségbeli tudás abban nyilvánul meg, hogy már az első látogatás alkalmával a tervező ötletén kívül az építőmesterek munkája és erőfeszítése is szembeötlő.

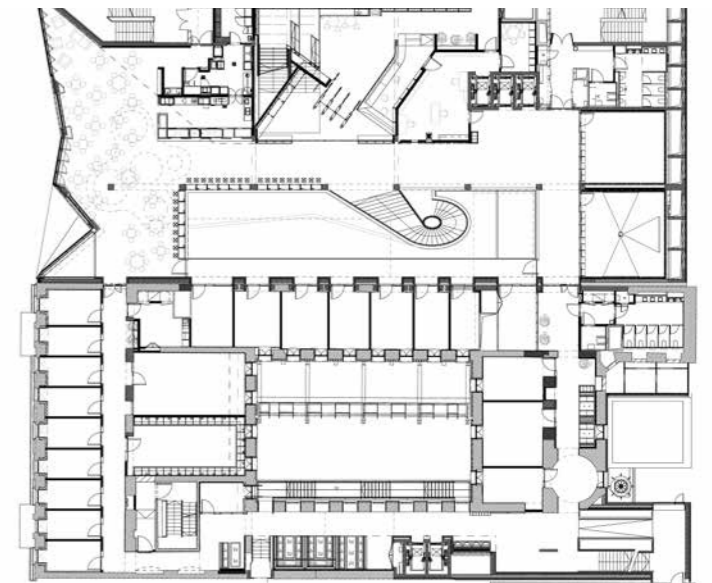
JT: Amikor először látogattunk el a kőfejtőbe, láttuk, hogy ott bármit ki tudnak hozni a kőből, hogy az nem csupán egy felület, hanem maga a mélység. Ha porózus kőveket választottunk volna, akkor a lecsiszolás meggyengítette volna azokat. Itt vastokok a sarkok, mintha már érlelődtek volna – ez része a kő anyagának. Nekünk tetszik a kontraszt a rendkívül precíz új konstrukció és a nyersanyag karaktere között.

Honnan merítették inkább ihletet: ír vagy esetleg univerzális utalásokból, vagy például az előbb is említett kézműves tudásból?

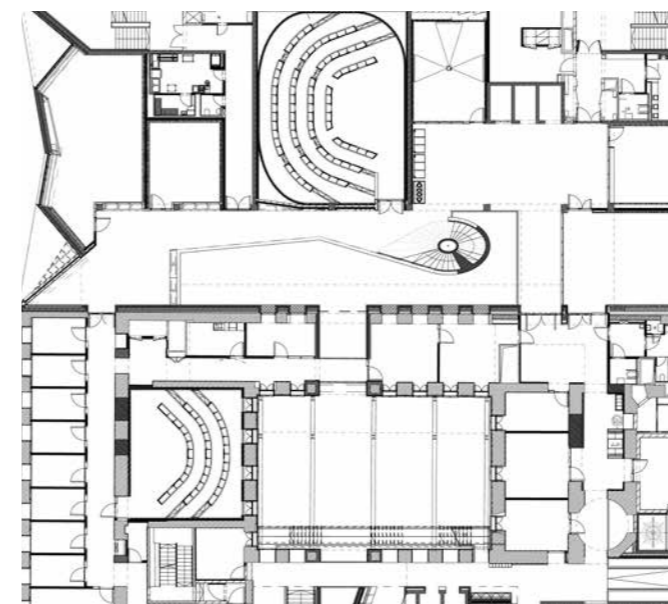
JT: Bár már anekdota, de megtörtént esetről van szó: fiatal korunkban Londonban dolgoztunk, és mint minden emigránsnak, nekünk is honvágyunk volt. Ötlemtünk támadt, hogy hazatérünk a kozmopolita Londonból, és megkeressük az ír építészet lelkét, felkutatjuk és feltárjuk elfeledett szellemét. Persze, az egész egy mítosz volt, merő képzelgés. Mindenesetre érdekes, hogy harmincas éveink elején öt évet töltöttünk el a Szent Grál keresésével. SO: Olyan ez, mint amikor csak autózgat az ember vidéken, és romokat nézeget. JT: Az ilyesféle identitások nem léteznek. Az azonban roppant érdekes, hogy mit

földszint / ground floor

földszint / ground floor

1. emelet / 1st floor

„BUDAPEST, ÉS A VÁROS SAJÁTOS ÉPÍTÉSZETÉNEK ÉS TÉRBELI KÖLTŐISÉGÉNEK MEGISMERÉSE VALÓBAN RENDKÍVÜL FONTOS SZEREPET JÁTSZOTT EBBEN A PROJEKTBEN”

tanul meg az ember, miközben keres valamit. Megtanulja, hogy maga a keresés az, ami számít. Úgy vélem, hogy a balga, valószínűleg túlonként romantikus, fiatalos kalandunkból mi egészen mást tanultunk, ezért is próbálunk most odafigyelni arra, amit sikerül megragadnunk. Legyen szó New Yorkról, Budapestről, Londonról vagy éppen Párizsról, számunkra fontosabb, hogy érezzük a kölcsönösséget a gondolatainkban érlelődő ötletek és az elénk táruló anyag között. SO: Úgy érezzük, megtanultuk, miként tekintünk a különböző helyek sajátosságaira. Bár vannak hasonlóságok az általunk itt végzett munka és korábban tervezett épületeink között, a CEU olyan elemeket is tartalmaz, melyek konkrétan ide kötődnek. A Nádor utca 11. udvarának hátulján egy gyönyörű kőlépcső és aranyos kis erkélyek voltak, melyeket megőriztünk az épület felújítása során. Amikor az oktatói irodákhoz vezető folyosót terveztük, korábbi munkáink mellett a Nádor utca 11. udvara is fejünkben járt. Az emberben minden felhalmozódik és idővel az összes élményünk összeadódik. Budapest, és a város sajátos építészeti és térbeli költésének megismerése valóban rendkívül fontos szerepet játszott ebben a projektben, és valószínűleg más projektjeinkbe is át fogjuk örökíteni őket.

JT: A tervezés nem feltétlenül onnan indul ki, ahol az előző projektet befejeztük. Ma már valószínűleg különbséget teszünk stratégia és tervezés között. A terv

fejlődhet, de az elemzésnek és a stratégiának időtállóknak kell lenniük. Más formában, de változatlan céllal fognak visszatérni. Talán megtanultuk egy kicsit azt, hogy mennyire fontos, miként gondolkodunk el dolgokon. Fontosabb, mint-hogy milyen külsőt adunk nekik. A legjobb, ha nézelődés nélkül is meg tudom tapasztalni ezt az Egyetemet, pusztán annak alapján, ahogy visznek a lábaim a terein át. Bár az épület összetett szándékokat rejt, nagyon fontos, hogy könnyen használható legyen.

ARCHITECTS ARE CRAFTSMEN OF THE SPIRIT

IN OUR INTERVIEW LAST YEAR, WE SPOKE WITH THE ARCHITECTS OF THE NEW CEU CAMPUS AT A MOMENT WHEN THE BUILDING STRUCTURE WAS IN PROGRESS AT A FAST PACE, BUT THE BUILDING'S TRUE VALUE WAS NOT YET VISIBLE TO THE OUTSIDE WORLD. NOW WE ARE HERE TO SPEAK WITH TWO AMAZING PEOPLE ABOUT SOMETHING THAT IS NOW A REALITY. SHEILA O'DONNELL AND JOHN TUOMEY ANSWER OUR QUESTIONS.

József Martinkó: How did the cooperation start between you and CEU?

John Tuomey : During our first visit, we only looked at this neighbourhood but during the second stage of the competition we came back to further study the city. Funnily enough sometimes if you are a visitor you see the familiar things in an unfamiliar way. Because the character of the city is so strong, the courtyards and the passageways, we decided we don't need any ideas, Budapest has all the ideas. We were just trying to bring Budapest home inside the project and make it feel even more like Budapest. We valued its honest local character. At the first part of the competition, the client was surprised because we didn't show any external imagery. We just talked about connections between the parts, passageways between the parts. Probably that's why they asked us to think about it again. They understood what we were saying, but they didn't know what it's going to be like. So we approached it rather conceptually.

Sheila O'Donnell: When we have done work with historic buildings before, we really enjoyed the "conversation" between old and new architecture and how the old in a way can give a fantastic life to a place, but the combination of both is really exciting. So we felt we knew what we wanted to do. Later we discovered that one of the American firms just kept the facades of the buildings along here and Nádor Street and demolished everything in between and planned one big atrium out of that. But we felt that the very intricacy of the existing buildings and the complexities and combinations of the site were part of the character. On the other hand what we most strongly felt was that this university needed to be opened up, there were connections that needed to be made. That was our first thought and we knew that we needed a new building to be demolished and rebuilt because we needed a much bigger lecture hall. And that would show a different face to the streets.

What was your first impression when you first saw this eclectic situation? What did you think about the vicinity of the Parliament or the Danube?

JT: That we have to allow the novelty of our discovery of Budapest to sink in. When we were schoolchildren, we would have been drawing maps of Europe and the River Danube, so just to contemplate that the River Danube was actually here. There is a very ordinary building at the end of the street and we thought, we could be on an axis with the Danube. People told us, that street is a quiet street so it probably doesn't

matter. But we were determined that we were going to pull that street into the building. If you are at the level now where the library door is and the learning cafe, we really were trying to make it seem like the street continues into the building as if the library is a shop of the street. Because we said we tried to put the university back into the city and pull the city into the university. Lots of traditional buildings have balconies to bring people out. And every single good building in Budapest has the spiral stairs. When we first came here we were staying in the Gerlőczy Cafe and Rooms de Lux, where there is a reception desk to the hotel and the spiral stairs connected them. So we thought we have to have one of those.

“BUDAPEST, AND GETTING TO KNOW THE CITY'S OWN ARCHITECTURE AND THE POETRY OF ITS SPACES PLAYED A TRULY EXTRAORDINARILY IMPORTANT ROLE IN THIS PROJECT”

SO: How the reception desk connects to the spiral stairs here is slightly like a reference to the Gerlőczy Café, which is a tiny little desk and a tiny door. You know there is a little door behind the reception desk that leads to the stairs. I guess there is a kind of poetic intention to read Budapest back to itself or to reinterpret the character of Budapest. The first times were very complex; we had 50 meetings with user groups in the first couple of months. That is meant to provide time to develop and finalise the brief which gave us time also to get to know the city and to be able to incorporate those things into our design. So we didn't arrive with a sort of finished design, saying, "here is the answer." It was more that we had a strategy that didn't really change. As the brief developed, we got the chance to get to know the city better and to find our favourite buildings. But it's not so much the individual buildings that we liked but the very freedom in their character, on the streets around here with their balconies and cornices. They dissolve into the streets, they have a muscular presence, they are not flat, so making this indented façade was trying to be in that conversation. We tried to project it out, but the planning rules now don't allow any projection beyond the street line, which is odd, because the old buildings do project. We had a lot of discussion with the monument authority, who first found our plans difficult to accept and had a very clear view of how contemporary buildings might work in the city. We made some adjustments to the plans so they became very positive at the end and it turned out to be a good exchange.

JT: This material on every new building, it's stone. In the beginning the contractor said that we should get that stone from Croatia, China or Portugal, but we said, just bring us to where the local stone comes from. It was amazing. The quarry looked like a building of its own. So we realised we would make the building out of solid stone, so it's all corners here, there is no cutting, all the edges here are solid. I hope when it wears down it will become part of the background. It was very interesting that you mentioned how it feels to be so close to the Parliament, because we have no memory of the city so we don't view it symbolically, we just view it as landscape. It's an extraordinary construct. We don't even know exactly when these buildings were built, we are just aware of their presence; we are experiencing it rather than understanding it. Maybe that's the position of the outsider, maybe it's a privilege. You come and you can really appreciate something without really knowing, it's more like listening.

In the case of this building I think the situation of the facade is more complex, it's a multi-facaded building. We can find facade layers inside of the building as well.

JT: You are right, we were talking about the city landscape and we were trying to make the city landscape continue inside the building, as if you were passing through streets when you are inside as well. These new openings we made we were thinking about them as laneways and courtyards.

SO: We think of this as part of the public ground where the building is like a public facade and the university is going to keep it as a public space. Anyone can walk into this building and go to the cafe or the restaurant, which is different from how it was before. We were talking to the director yesterday about how he hoped that the architecture of the new building would change the university's modus operandi. It was also our intention and it was in the brief as well that we first got.

The word craftsmanship emerges a lot around this project as well.

JT: Anyone might say that architects are intellectuals or translators of thought. Probably as in the word architecture there is the arc that is a sort of philosophical position, but in our position we don't think it means anything unless artisanship and craftsmanship goes with it. For us the interesting thing in architecture is that it crosses between the dream and the concrete reality. So we don't want to design a building and then just let it go. We have to see it right through to the end. That's why we are talking about solid stone or solid brick or the way concrete is made in the stairs. The way to do that is to make every worker feel that they are working at their best. All we want you to do is the best work you can do and push it so the people take pride in their work. And then you get a feeling of a reliable, not fashionable, but enduring, civic presence. We are not looking for effect, we are looking to a deep feeling which comes out of the making.

SO: The sort of hard construction, the structure of a building is also the finish of the building. Like with the spiral stairs with the beautiful timber shuttering visible underneath that you can see that the finish of the building is also the structure. That is also a sort of craftsmanship. Sometimes it is difficult in the

metszet / cross section